

KRONIKLER

# MEVZUAT KRONİĞİ

## ÂMME HUKUKU

Bundan böyle muntazaman üç ayda bir yayınlanacak olan Mecmuamızın, «Mevzuat Kroniği» başlıklı kısmında, son üç ay zarfında ısdar edilen kanun, tüzük, yönetmelik ve objektif kararnameler gibi kaide - tasarrufların tahlili ve tenkidi bir compte-rendu'sü yapılacaktır. Ancak mevzuat hareketlerinin çok kesif ve süratli olması dolayısıyla, mevzuu bahis metinlerden sadece önemli ve devamlı mahiyette bulunanları ele almak zorunda kalacağız.

Maddi mânadaki bu teşriî tasarrufların bütün maddelerini telhis etmekten ziyade, ehemmiyetli saydığımız hükümleri üzerinde durarak, bunlar hakkında tenkidi mütalâa ve mülâhazalarımızı arza çalışacağız.

«Mevzuat Kroniği» nin «Âmme Hukuku» bahsine başlarken, bir hususu belirtmeği faydalı ve lüzumlu görüyoruz. Şöyle ki, 15 Ekim 1961 günü yapılan genel seçimlerle teşekkül eden T. B. M. M. nin faaliyete geçtiği 25 Ekim 1961 tarihinden sonra ısdar ve Resmî Gazetede neşredilen kanunlara (1) den itibaren yeni bir seri numara verilmeğe başlanmış ve kabul tarihi olarak da, Cumhuriyet Senatusunda metnin oylaması yapıldığı gün tesbit edilmiş görünmektedir. Bundan başka, I inci Cumhuriyet teamül ve tatbikatına uygun şekilde, kanunun zirine, Cumhurbaşkanlığının Başbakanlığa gönderdiği yayın tezkeresinin tarihi de ilâve edilmektedir.

Yeni bir numara serisine başlandığına göre; bazı resmi beyanlar hilâfına, 27 Mayıs 1960 günü İhtilâl ile sona eren I inci Cumhuriyetin devamı kabul edilmediği gibi; M. B. K. devrinde kanunlara konulan numara sırasına da uyulmadığından, T. C. Anayasasının yürürlüğe girdiği 25 Ekim 1961 tarihinde açılan devrin II nci Cumhuriyet olduğu resmen teyyüd etmektedir<sup>1</sup>.

[1] Bununla beraber, Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu kararları ayrı ayrı yeni seri numaraları aldığı halde; T.B.M.M. si kararlarına, M.B.K. ve Kurucu Meclis kararları serisinin teselsül eden numaraları verilmektedir.

Yeni Anayasa, Türkiyede iki meclisli (bicameral) parlamento sistemini tesis etmiş bulunduğuna naazran; kanunların taşınması lâzım gelen tarih bakımından, eski esas ve tatbikatın temadi ettirilip ettirilmemesi keyfiyeti düşünülmesi gereken bir noktadır. Filhakika, Resmi Gazetede yayınlanan bir kanun, resmi muamelelerde ve hususi neşriyatta, hangi tarihle anılmalı; metnin kat'i ve nihai surette oyladığı tarihle mi, Millet Meclisinde kabul edildiği tarihle mi, yoksa Cumhurbaşkanınca neşir ve ilânına karar verildiği tarihle mi anılmalıdır? Cumhuriyet Senatosu da Devletin yasama fonksiyonuna, eşit şartlarla olmamakla beraber, iştirak ettiğine göre; Millet Meclisinin kabul tarihi, esas itibariyle, kanunun hüviyetini gösteren tarih sayılmamak lâzım gelir. Diğer taraftan, Anayasanın, kanunların yapılmasındaki mekik usulünü düzenleyen 92 nci maddesi çok girift bir sistem kabul etmiş olduğundan; bir kanunun kat'i ve nihai surette ne zaman oylanmış bulunduğu bazı ahvalde tesbit edilemez. Bu itibarla, Cumhurbaşkanının kanunları neşir ve ilânı, hukukan ısdar (promulgation) mahiyetinde bir muamele oılmakla beraber, teşrii tasarrufun varlığını tespit etmesi ve ilgililer bakımından aheniyeti sağlaması itibariyle, bu bapta karar tarihinin kanunun anılmasında esas olması daha uygundur. Sadece bir teklif olarak ileri sürdüğümüz bu hal sureti, hukukçular tarafından terviç edildiği takdirde; ileride belki resmi makamlarca da benimsenir ve genel usul ittihaz edilir. Şimdilik, eski teamül ve tatbikata sadık kalarak, kanunların Resmi Gazetede işaret edilen kabul tarihi yanında numarasını zikre ve ayrıca intişar ettiği Resmi Gazetenin de tarih ve sayısını ilâveye devam ediyoruz.

## I — Kanunlar

1 — T. B. M. M. üyelerinin ödenek ve yollukları.

İkinci Cumhuriyetin Parlementsosuna T. B. M. M. 'nin ilk kabul ve ısdar ettiği 22.1.1962 tarihli ve (1) numaralı kanun (RG. 27 Ocak 1962 - 11020); kendi üyelerinin ödenek ve yolluklarına taallük etmektedir. Bu kanunun müzakeresi sırasında Komisyonların ve bazı üyelerin Anayasa'nın ruh ve maksadına ve hattâ sarıh metnine aykırı bir takım teklifleri, efkârı umumiyede ve basında geniş ve şiddetli aksülamellere yol açmıştı. Uzun süren münakaşalardan sonra, Parlamento, mezkûr kanunla üyelerinin aylık ödeneklerini Barem Kanununda gösterilen birinci derece Devlet memurlarının aylığına ve yolluklarını da bu miktarın yarısına eşit olarak tesbit etmiştir.

Anayasa'ya uygun olan bu esastan hareket eden kanun vazı, ödenek ve yollukların üç aylığının birden ve peşin olarak çekle ödenmesini kabul etmiştir. Böylece, Anayasa'nın bu husustaki hükmünün (madde: 82) bahsettiği takdir yetkisi tamamen ve üyeler lehine kullanılmış bulunmaktadır. Peşin tediye usulü de, memur maaşlarına temsilen, kabili izah ise de; ölüm ve genel seçimin yenilenmesi halinde önceden alınan üç aylık ödenek ve yollukların iade ettirilmemesi, Anayasa'nın esprisine ve gayesine pek uygun düşmektedir. Hususiyle mevzuabahs kanununun 5 inci maddesiyle, üyelerin ölümü halinde kanunen müstahak olanlara on iki aylık tutarındaki ödeneklerinin ölüm tazminatı olarak verilmesini de kabul etmiş bulunması, memurlara kıyasen (ölüm halinde sadece iki aylık) büyük avantajlar sağlaması, kanun önünde eşitlik prensibiyle kabili telif olmasa gerektir.

Kanunun 3 üncü maddesi hükmünce T. B. M. M. üyeleri, bu sıfatı iktisap ettikleri aydan, yani seçildikleri aydan itibaren ödenek ve yolluklara hak kazanırlar. Halbuki memurlar, tayin edildikleri tarihten itibaren değil, işe başladıkları tarihi takiben ay başından itibaren maaşa istihkak kesbederler. Diğer taraftan, 4 üncü maddenin birinci fıkrası, üyelik sıfatı kalkanlara, bu sıfatın kalktığı ayı takip eden ay başından itibaren istihkaklarının verilmeyeceğini söylemekte ise de, peşin aldıkları üç aylık tutarının işlenmemiş kısmının iadeye tâbi olup olmayacağını açıkça bildirmemektedir. Memurlar, peşin aldıkları maaşlarından, ay içinde ayrıldıkları takdirde, çalışmadıkları günlere ait parayı iade ile mükelleftirler. T. B. M. M. üyeleri hakkında da aynı hükmün sevkedilmemesi için bir sebep yoktur. Her halükârda, üyelerin henüz işlemeye başlamamış aylara ait ödenek ve yolluklarının iadesini te'min yoluna tevessül etmek hukukan caiz ve lâzımdır.

Nihayet, İkinci Cumhuriyetin bu ilk kanununda calibi dikkat olan nokta, son 7 nci maddesiyle Kanun'un Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi tarafından yürütülmesi esasının kabul edilmesidir. Bu usul, Birinci Cumhuriyet Teşkilâtı Esasiye Kanunu'nun kabul ettiği «Meclis Hükümeti» sisteminde mevcut ve kabili izah idi ise de; parlamenter rejimi ve kuvvetler ayrılığı prensibini benimsediği iddia olunan Yeni Anayasa'nın ekonomisi ile nasıl telif edilebilecektir?

2 — Başkanlık Divanları üyeleri ve Denetçiler ile Başbakan ve Bakanların ödenekleri.

T. B. M. M. 'nin 24.2.1962 tarihinde kabul ettiği 21, 22 ve 23 numaralı Kanunlar (RG. 28 Şubat 1962 - 11047) sırasıyla, Senato

ve Meclis Başkanları ile Divan üyelerinin temsil ödeneklerini, Meclis hesaplarının tetkiki komisyonu üyelerinden denetçilerin ücretini ve Başbakan ile Bakanların temsil ödeneklerini tesbit etmektedir. Bu kanunlara göre, esas ödenek ve yolluklarından başka, Başkanlar ile Başbakana (1500) er, Bakanlara (1000) er, Başkan vekillerine (600) er, İdare âmirlerine ve denetçilere (500) er, Divan kâtiplerine de (300) er lira her ay peşin olarak ödenecektir. Bu ödenek ve ücrete, vazifeye başlama tarihinden itibaren hak kazanılacak ve fakat Başbakan ve Bakanlar ile denetçiler bir diğerine vekâlet ettikleri takdirde, kendilerine ayrıca ödenek veya ücret verilmeyecektir. Ancak, (23) numaralı kanunun 2 nci maddesinin 2 nci fıkrası sadece «diğer bir Bakanlığa vekâlet eden Bakanlara» vekâlet ödeneği verilmeyeceğini ifade ettiğine göre, bir Vekâleti asaleten veya vekâleten deruhte eden Başbakana o Bakanlığın temsil ödeneğinin tediyesi mümkün ve caiz gibi görünmektedir.

Mevzuubahs üç kanunun da mer'iyeti 25 Ekim 1961 tarihinden başlatılmak suretiyle hükümleri makable teşmil edilmiş bulunmaktadır. Makable şâmil hükümlerin lehte olmaları halinde mahzur ve tehlike arz etmemelerine mukabil, menfi ve aleyhte olmaları takdirinde ortaya bir Anayasa problemi çıkması ihtimali vardır.

### 3 — Memur, Hizmetli ve Emeklilerin aylıkları.

Kurucu Meclis devrinde ısdar edilen 27.2.1961 ve 3.3.1961 tarih ve 263, 264 numaralı Kanunlarla, memur, müstahdem, emekli, dul ve yetim aylıklarına yapılan % 35 zammın % 20 nisbeti geçici bir hükümlerle 1 Şubat 1962 tarihinde tatbiki konacaktı. Devlet ve diğer kamu idare ve müesseselerinin malî durumları bu zammın verilmesine müsait olmadığı mülâhazasıyla, T. B. M. M., 25.1.1962 tarihli ve (5) numaralı Kanun (RG. 31 Ocak 1962 - 11023) gereğince, % 20 nisbetinin uygulanmasını 28 Şubat 1963 tarihine tâlik etmiş bulunmaktadır. Sadece 1683 sayılı Emeklilik Kanunundan evvelki hükümlere göre tahsis edilmiş olan emekli, dul ve yetim aylıkları ile aslı aynı hükümlere göre bağlanmış olan aylıklar, zamdan vaktinde faydalanmağa başlayacaktır.

Bu kanunun, Parlementoda görüşülmesi sırasında bazı çevrelerde ve basında müktesep hak müessesesini ihlâl ettiği iddia edilmişse de, gerek Anayasa hükümleri, gerek Hukuk Tekniği bakımından tatbiki tehir edilmiş olan bir zammın daha bir müddet askıda tutulmasında herhangi bir aykırılık mevcut değildir. Filhakika, Âmme Hukuku Tekniğine göre, Kanun vazı, bir statüye dahil kim-

selerin maaş ve ücretlerini her zaman serbestçe takdir ve tesbit etmek yetkisine sahip bulunduğundan; bu aylıkları çıkarılması derpiş edilen miktardan aşağı bir seviyede tutabileceği gibi, işlenmiş bulunan zamanlar için evvelce tayin edilen ve verilmekte olan miktarın dúnuna da indirebilir. Ancak, Hukuk Siyaseti ve Sosyal Politika yönünden, kamu görevlilerine ödenmekte olan maaş ve ücretlerin, normal bir deflasyon mevcut olmadıkça, azaltılması asla doğru ve yerinde bir hareket olamaz. İktisadi isrikrarsızlık ve fiat artışı temayülünün bulunduğu bir devrede esasen kifayetsiz olan âmme sektörü personelinin aylıklarının düşürülmesi ve hattâ derpiş ve kabul edilen arttırmanın durdurulması, bir kelimeyle siyasi bakımdan da isabetli değildir.

Bu kanunun 3 üncü yürürlük maddesi, Birinci Cumhuriyet Anayasa sisteminde olduğu gibi, icra vazifesini Bakanlar Kurulu'na vermektedir. Halbuki, Parlemanter rejimde ve kuvvetler ayrılığı prensibinde kanunların icrası, Hükümetin Anayasa vasıtasıyla Millet'ten aldığı ilk ve tabii yetkisidir. Bu itibarla, T. B. M. M. 'nin her kanunun sonunda Bakanlar Kurulu'nu veya Bakanları yürütme makamı olarak tayin etmesi, yeni sistemin hakiki mahiyeti üzerinde ciddi surette durmayı ve düşünmeyi icap ettiren bir usuldür.

#### 4 — Vergi borçlarının te'hiri veya te'cili.

Hükümet edenler, Devletin mali müzayakada bulunduğunu ileri sürerek, memur maaşlarının zammını geciktirmeğe karar verdikleri bir sırada, büyük vergi mükelleflerinin borçlarını ödeme zamanını ya uzunca bir müddet tehir etmeyi, yahutta gayrimuayyen bir zamana tâlik etmeyi tensip etmiş bulunuyorlar. Filhakika, 6.3.1962 tarihli ve (39) numaralı bir Kanunla (RG. 12 Mart 1962 - 11054), Kurumlar Vergisine tâbi mükelleflerin 1961 yılı kazançlarına ait vergilerin birinci taksidi Mayıs/1962, ikinci yarısı ise Eylül/1962 'ye, hesap dönemleri farklı olan Kurumların vergi taksitleri ise, daha ileri bir tarihe bırakılmış, Gelir Vergisine tâbi mükelleflerin de aynı takvim yılına ait vergilerini Mart, Haziran ve Ekim/1962 olmak üzere üç taksitte ve daha geç bir tarihte ödemelerine müsaade edilmiştir.

Yukarıda tarih ve numarası mezkûr kanun, (II) işaretli kısmında, 3 üncü maddesi ile, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununa eklediği Geçici 10 uncu maddede gerçek kişilerin sahip oldukları bina ve arazi için ödedikleri, bina, buhran, müdafaa ve arazi vergilerinin Gelir Vergisinden mahsup edilmesini 1961 yılı kazançları için kabul

etmiştir. Bu geçici maddenin (4) numaralı bendi, bina vergisi muafiyetine tâbi olan binaların vergilerini de hakikaten ödenmiş vergiler gibi Gelir Vergisinden indirmeyi tecviz etmekte, böylece mükerrer vergi mülâhazasını da gayrivârit kılmaktadır. Geçici maddenin (5) numaralı bendi, mezkûr vergilerin masraf kaydedilemeyeceğini tasrih etmekle, mahsubun gayrısâfi irad üzerinden değil, Gelir Vergisi sâfi miktarından tenzil edileceğini açıkça tesbit etmiş bulunmaktadır.

Diğer taraftan, 28.2.1962 tarihli ve (35) numaralı Kanun, (RG. 1 Mart 1962 - 11048) bu hususta daha da ileri giderek, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun zirai gelirlerle ilgili hükümlerinin tatbikini, yeni hükümlerin tedvinine kadar, yani gayrimuayyen bir zaman için tehir etmiştir. Herne kadar kanunun 2 nci maddesi, 1961 takvim yılına ait zirai gelirlere alınacak verginin tedvin edilecek yeni esaslara göre tahsil olunacağını söylemekte ise de, Zirai Gelir Vergisi Kanunu ısdar edildiği zaman bu yıla ve müteakip yıllara ait vergi borçlarının affedileceği şimdiden ve kuvvetle söylenebilir. Çünkü, nazari bakımdan ziraat erbabının teklifi mümkün olsa bile, ameli yönden bunun gerçekleşmesi çok zordur.

Nihayet, 6.3.1962 tarihli ve (40) numaralı bir Kanun, (RG. 12 Mart 1962 - 11054) 6183 sayılı Âmme Alacakları Tahsili Usulü Hakkındaki Kanun'a geçici bir madde eklemek suretiyle, 1 Ocak 1962 tarihinden önce muacceliyet kesbetmiş vergi borçlarından, evvelce usulü dairesinde tecil edilmiş olanlar da dahil, her çeşidinin tahsilinin yeniden teciline cevaz vermektedir. Ancak, İktisadi Devlet Teşekkülleri bu müsadeden istifade edemeyeceklerdir. 6183 sayılı kanuna göre asıl yetkili makam olan Maliye Bakanlığı bu salâhiyetini, Malmüdürlerine varıncaya kadar mahalli teşkilâta devredebilecektir.

Mevzuubahs (35, 39 ve 40) numaralı kanunlarda dikkati çeken husus, Hükümet edenlerin geçici hükümler arkasında bazı vergi mükelleflerine bir takım esaslı avantajlar sağlamakta olmasıdır.

## II — Tüzükler

1 Ocak 1962 ile 31 Mart 1962 tarihleri arasındaki ilk üç aylık devre içerisinde Bakanlar Kurulu hiç bir Tüzük ısdar etmemiştir.

### III — Yönetmelikler

#### 1 — Köy Yolları Yapım ve Bakımı.

Bakanlar Kurulu'nun 13.3.1962 tarih ve 6/279 sayılı kararla yürürlüğe koyduğu «Köy Yolları Yapım ve Bakım Yönetmeliği» (RG. 20 Mart 1962 - 11061), tanzim ettiği mevzu itibariyle, memleketin mühim bir dâvasına taallük etmektedir. Filhakika köy yolları, ekonomik, sosyal, politik ve turistik bakımdan kalkınmayı sağlayacak ilk ve en önemli vasıtaadır. Bu yolların yapım, onarım ve bakımını mer'î mevzuatımız kısmen köy idarelerine, kısmen de vilâyet hususi idarelerine vazife olarak vermiştir. Bundan başka, Karayolları Genel Müdürlüğü de bu mevzuda yardımcı bir teşkilât olarak görülmektedir. Ancak bugüne kadar adı geçen İdareler ve Müessese köy yolları konusunda pek faaliyet göstermemişlerdir. İşte, bu hizmet fıkdanını ve mevzuun önemini nazara alan Bakanlar Kurulu, mezkûr yönetmeliği ısdar etmek lüzumunu hissetmiştir. Bu yönetmeliğe göre, köy yollarının plânlanması, Karayolları Genel Müdürlüğü'ne görev olarak verilmekte ve bunların uygulanması Köy İdareleriyle Vilâyet Hususi İdarelerine bırakılmaktadır. Köy yollarının yapım, onarım ve bakımında koordinasyon, teknik yardım ve murakabe aynı Genel Müdürlüğe aittir. Bütün Yurt'ta 150000 Km. köy karayolu yapımı ve onarımına lüzum görülmekte, bu miktar 25000 Km. lik kısımlar halinde beşer yıllık devrelere ayrılmaktadır. Bu iş, evvelâ köylünün imece suretiyle bedenî gücü, sonra da Köy, Vilâyet ve Genel Müdürlük bütçelerine konulacak tahsisatla yapılmak istenmektedir. Bu arada, gerek insan gücü ve gerek para bakımından gayret gösteren köylere öncelik tanınmakta ve her türlü yardım vaad edilmektedir.

Ancak, yönetmeliğin finansmana ve teknik vasıtalara ait hükümleri, memleket realitelerine pek de uygun görünmemektedir. Meselâ; Köy bütçesinden bahsedilmekte ve Bayındırlık Müdürlüğü tamir atölyelerine iş verilmekteyse de bunlar her yerde mevcut değildir.

Bu yönetmeliğin ısdarı üzerine, Hükümete iştirak eden bir parti tarafından, hükümlerinin, angarya tesis etmek ve köyle şehir arasında fark gözetmek bakımından Anayasa'ya aykırı olduğu iddia edilmiştir. Halbuki mülga Teşkilâtı Esasiye Kanunu'nda angarya yasak olduğu halde, Köy Kanunu ötedenberi imece usulünü kabul etmektedir. Ve köylülerin kendi müşterek işlerini görmesi hiç bir zaman angarya sayılmamıştır. Filhakika, köylüler umumi hizmetlerini bizzat görmek istemedikleri takdirde, bunu vergi ödiyerek



elde edilecek para ile ifa etmek mevkiindedirler. Bu itibarla, şehirli kamu hizmetlerini kendisi doğrudan doğruya yapmamakta ise de, vergi tediye etmek suretiyle sağlamaktadır. Esasen, köy kanunu imece yoluyla çalışmak istemiyenlere ücretini vererek başkalarını çalıştırmak imkân ve ihtiyarını bahsettiği gibi, köy idaresine salma denilen vergi usulünü de tatbik etmek yetkisini tanımaktadır. Binaenaleyh, mevzuubahs yönetmelikte bu bakımdan Anayasa'ya bir aykırılık yoktur.

Bununla beraber, yönetmeliği ısdar eden Bakanlar Kurulu'nun Anayasa'ya göre, bu tasarrufu yapmağa yetkili olup olmadığı üzerinde düşünülebilir. Şöyle ki, Anayasa'nın yönetmeliklerden bahseden 113 ncü maddesi bu nevi tasarrufları yapmağa Bakanlıkları ve kamu tüzel kişilerini yetkili kılmıştır. Gerçi Devlet de bir kamu tüzel kişisi olmak itibariyle, yürütme organı olan Bakanlar Kurulu'nun onun nam ve hesabına yönetmelik çıkarılabileceği ileri sürülebilir. Lâkin mezkûr madde Bakanlıkları selâhiyetli makam olarak göstermekle, Devlet hükmi şahsı bakımından bu ihtimali bertaraf etmiştir. Bunun gibi, Anayasanın, «Bakanlar Kurulu, Başbakan ve Bakanlardan kuruludur» diyen 102 nci maddesi muvacehesinde Bakanlıklar topluluğu olan heyetin de yönetmelik ısdarına selâhiyetli olduğu söylenebilir. Ancak Bakanlar Kurulu kararları Anayasa'nın 98 inci maddesi gereğince hukuken Cumhurbaşkanı'nın imzasıyla tekemmül eden ve ona izafe edilen bir tasarruf ve irade olmak itibariyle, Bakanların ayrı ayrı veya toplu iradeleri telâkki edilemez. Halbuki, 113 üncü madde yönetmeliği vücuda getiren iradenin Bakanın veya Bakanların tasarrufları olabileceğini tasrih etmiştir. Kaldı ki, Bakanlar Kurulunun tanzimî mahiyetteki tasarruflarının ne şekilde yapılacağını Anayasa 107 nci maddesinde tasrih ve bunun tüzük olabileceğini kabul etmiştir.

Diğer taraftan, mezkûr yönetmeliğin hangi kanuna istinaden çıkarıldığı ne kararda, ne de metinde gösterilmemiştir. Mamafih bu eksiklik şekli mahiyette olup esasa müessir değildir. Çünkü yönetmeliğin mesnedi, köy, vilâyet ve Karayolları mevzuatında bulunabilir.

#### 2 — Basın Kartları.

Bakanlar Kurulunun 26.3.1962 tarih ve 6/334 kararnamesiyle yürürlüğe konulan «Basın Kartları Yönetmeliği» (RG. 28 Mart 1962 - 11068), gazetecilere temin edilen menfaat ve kolaylıklardan hangi şartlar altında istifade edileceğini mufassal hükümlerle

göstermektedir. Geçmişte vâki haksız ve yolsuz faydalanmaları önleyecek şekilde sıkı kayıtlarla mevzuu düzenleyen bu yönetmelik de belli bir kanuna dayanmamakta; kısmen Basın Kanununa, kısmen Basın İş Kanununa atıfları ihtiva etmektedir. Esas itibariyle, sarı ve mavi olmak üzere, iki çeşit basın kartı ihdas edilmekte ve bu kategorilere girecek gazete sahipleri ve gazeteciler tarif ve tayin olunmaktadır. Basın Kanunundan kuvvet aldığı zannı ile ısdar edilen bu yönetmelik hakkında da, «Köy Yolları Yapım ve Bakımı Yönetmeliği» için salâhiyet yönünden serdettiğimiz mülâhazalar aynen vârittir.

### 3 — Gıda Maddeleri Boyaları.

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'nın 1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanununun 188 inci maddesine dayanarak ısdar ettiği bir yönetmelikte (RG. 19 Şubat 1962 - 11039), yenecek ve içilecek şeylere katılacak boyalarla, muhafaza maddeleri ve antioksidan maddeler tayin ve tesbit edilmektedir. Bu yeni yönetmelik 1951 tarihli talimatnameyi yürürlükten kaldırmıştır.

### 4 — İç Finansman Fonu.

Maliye Bakanlığında sâdır olan «İç Finansman Fonu Yönetmeliği» (RG. 24 Mart 1962 - 11065), İktisadi Devlet Teşekküllerinin finansman ihtiyaçlarının karşılanması maksadiyle, Amortisman ve Kredi Sandığı nezdinde bir fon tesis, bunun kaynaklarını tesbit ve ikraz usullerini tayin etmektedir. Bu yönetmelikte zikri geçen 15.7. 1960 tarihli ve (23) numaralı Umumi Murakabe Kanununa Ek Kanun ile Amortisman ve Kredi Sandığı hakkındaki 3 Temmuz 1953 tarihli ve 6115 sayılı kanunda Maliye Vekâletine fon tesisi hususunda yetki veren bir hüküm mevcut değildir. Bu itibarla, «İç Finansman Fonu Yönetmeliği» nin, Anayasa'nın 113 üncü maddesi gereğince, hangi kanuna veya tüzüğe dayanarak çıkarıldığı anlaşılamamaktadır. İdare Hukuku esaslarına göre, Maliye Bakanlığına bağlı olmakla beraber, Amortisman ve Kredi Sandığı müstakil hükmi şahsiyeti haiz bir âmme müessesesi olmak itibariyle, adı geçen Bakanlığın bunun üzerinde sadece idari vesayet salâhiyeti mevcut olup, faaliyet ve muamelelerine re'sen müdahale etmesi veya ona yeni görevler yüklemesi mümkün değildir. Binaenaleyh, yönetmelik çıkarılırken hangi kanun veya tüzük hükmüne dayanıldığı metninde tasrih edilmelidir; aksi takdirde, hukuki dayanaktan mahrum olduğu kabul olunabilir.

#### 5 — ICA yolu ile ithalât.

Ticaret Bakanlığının, dış ticaret rejimi hakkındaki karara istinaden çıkardığı «AID (ICA) Yoliyle Yapılacak İthalâta Ait Yönetmelik», Resmî Gazetenin 30 Ocak 1962 - 11022 tarih ve sayılı nüshasında neşredilmiştir. Mufassal hükümleri ihtiva eden, tamamen teknik mahiyetteki bu yönetmelik üzerinde durulmıyacaktır. Sadece İkinci Cumhuriyet Anayasa'sının 113 üncü maddesi ile mevcudiyet ve meşruiyetleri kabul edilen yönetmeliklerin, Resmî Gazetede neşredilirken hangi makamlardan sadır olduklarının işaret edilmesiyle iktifa edilmeyip, kabul tarihi ile yetkili şahıs veya şahısların imzasını da ihtiva etmeleri hukuken zaruridir. Bugüne kadar bu usulî kaideye riayet edilmemiş olması, Yeni Anayasa rejiminde de devamına bir sebep ve vesile teşkil edemez.

### IV — Kararnameler

#### 1 — Dış Ticaret Rejimi.

Bakanlar Kurulunun 3.1.1962 tarihli ve 6/98 sayılı kararnamesi ile yürürlüğe konulan «Dış Ticaret Rejimi Hakkındaki Karar» (RG. 4 Ocak 1962 - 11000), ithalât ve ihracat muamelelerinin esaslarını tesbit etmektedir. Bu mevzuun teferruatının tanzimini de Ticaret Bakanlığına bırakmakta, teferruat hükümlerinin yönetmelik, sirküler ve diğer vazifeli mercilerin talimatı ile tanzim edileceğini bildirmektedir. Ticaret Bakanlığı mezkûr kararla verilen salâhiyete dayanarak hazırladığı «Dış Ticaret Rejimine Dair İthalât Yönetmeliği» ni aynı Resmî Gazetede yayınlamış bulunmaktadır.

Hemen her yıl bir defa ve bazen birkaç defa yeniden tanzim edilen Dış Ticaret Rejimi; yönetmelik, sirküler, tebliğ, tamim, talimat gibi muhtelif makamların çeşitli tanzimi tasarruflarıyla çok girift ve anlaşılmaz bir hale girmektedir. Bu karışıklıktan en fazla faydalanan da, umumiyetle faaliyetleri kontrol ve tahdid edilmek istenen ilgili şahıslar olmaktadır.

#### 2 — Türk Parası Kıymetini Koruma.

Bakanlar Kurulunun 11.1.1962 tarih ve 6/114 sayılı kararnamesiyle kabul edilen Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkındaki (14) sayılı karara ek karar, (RG. 24 Ocak 1962 - 11017), «Tayin olunan müddetler içinde kapatılmıyan, bedeli önceden transfer edilen mallara ait ithalât hesaplarının zarurî hallerde tamamen veya kısmen kapatılma mecburiyetini kaldırmağa ve konulmuş bulunan takyidatı refetmeğe Maliye Bakanlığı yetkilidir» şeklindeki bir

hükümü, esas kararın 46 ncı maddesine 3 üncü fıkrâ olarak ilâve etmektedir. Maliye Bakanlığı bu karardan aldığı yetkiye istinaden, «Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkındaki 14 sayılı Karara Müteallik» 75 sayılı bir tebliğ çıkararak aynı Resmi Gazetede neşretmiştir. Bu tebliğ ile, bazı döviz borçları terkin edilmekte, bir takım takyidat kaldırılmaktadır.

Dış Ticaret Rejimi gibi, Türk Parası Kıymetini Koruma Kararı da, mevzuatımızda şekil bakımından gayet muğlâk bir mahiyet almış olduğu gibi, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası muvacehesinde hukukî sıhhat ve muteberiyeti de yeniden gözden geçirilmek ve düşünölmek gereken bir mesele haline gelmiştir.

### 3 — Radyolarda İlân ve Reklâm.

Bakanlar Kurulunun 28.2.1962 tarih ve 6/233 sayılı kararnamesiyle kabul edilen «Radyolarda İlân ve Reklâm Tarifesi» (RG. 7 Mart 1962 - 11053), reklâm yayınlarının yapılacağı zamanı, şekillerini, ücretlerini tayin ve tesbit eylemektedir. Bu yönetmeliğın önemli hükümlerinden biri şudur: «Radyo İdareleri ilân ve reklâmları, (yayınlanmadan önce) kanun ve tüzöklere, örf, adet, ahlâk ve âdaba ve pedagojik esaslara uygunluğu ve millî huzur bakımından tetkik ve murakabe etmekle mükelleftir. — Bir ilân veya reklâmın ilgili Radyo İdaresince reddi halinde, ilân sahibine sebep bildirilir.» Mezkûr hükümdeki, mahiyet ve şümulü açık ve kat'î olmıyan «millî huzur» tâbiri hariç olmak üzere, diğer yönlerden İdare'nin bir inceleme ve kontrol selâhiyeti bulunması tabii ve zaruridir. Diğer taraftan, ilân ve reklâmların reddi halinde sebep bildirilmesi mecburiyeti, bundan böyle radyolarda partizan mülâhazalara yer bırakmıyacak bir tedbir olarak müsbet karşılanmak lâzımdır. Ancak, reklâm faaliyetinin mahiyeti gözönünde tutularak, red cevaplarına karşı sür'atli itiraz yollarının da açılması veya kabul edilmesi iktiza eder.

Prof. Dr. Lâtfi DURAN